

Дыяспара

Сяржук Сокалаў-Воюш

Дзьве тысячы гадоў таму грэкі назвалі расьцярушаны гэбрайскі народ „дыяспарай“.

Нягледзячы на старажытнасьць зьявы, слова „дыяспара“ ў савецкіх слоўніках не было. Усіх, хто апынуўся па-за межамі СССР, апрача дыпляматаў, консулаў і шпіёнаў, на гістарычнай радзіме называлі здраднікамі, адшчапенцамі і нягоднікамі. Нават на дзе-якія прасавецкія эмігранцкія арганізацыі саветы пазіралі зь недаверам, хаця й выкарыстоўвалі іх у сваіх прапагандысцкіх мэтах.

Пры канцы мінулага — пачатку гэтага стагодзьдзя *дыяспара* ў нашай мове з посьпехам замянялася словам „зямляцтва“, пагатоў што і зямляцтваў тых было няшмат. Пазьней, калі згуртаваная эміграцыя колькасна пабольшала і пачала складацца ў кожнай краіне зь некалькіх зямляцтваў, спатрэбілася новае слова, якое абымала б усе зямляцтвы таго ці іншага краю, а таксама зямляцтвы розных краёў. Гэтым словам і стала *дыяспара*. Аб'ектыўна беларуская мова не патрабавала такога наватарства. З посьпехам да значэньня *дыяспара* можна было разьвіць любое з наступных словаў: аб'яднаньне, супольнасьць, зьвяз, грамада, хаўрус, расьцярушаньне ды яшчэ многа іншых.

Слова „дыяспара“ ўвайшло ў нашу мову. Але *дыяспарай* не называюць беларусаў, якія жывуць па-за межамі сучаснай Беларусі, але на спрадвечна беларускіх землях — Смаленшчыне, Беласточчыне, Віленшчыне, Чарнігаўшчыне, Пскоўшчыне ці Браншчыне.

Найбольшыя беларускія *дыяспары* існуюць у ЗША, Аўстраліі, Аргентыне, Расеі. Адна з найбольш характэрных іхных рысаў — нацыянальная актыўнасьць у краінах жыцьця і ня меншая актыўнасьць у справе разнастайнай дапамогі Бацькаўшчыне. Дзякуючы *дыяспары* наш народ ня страціў ідэяў незалежнасьці, увасобленых у Беларускай Народнай Рэспубліцы.

Дэмакрат

Вольга Караткевіч

На пытаньне „хто вы?“ беларускі апазыцыянэр сьціпла адкажа: *дэмакрат*. На пытаньне „хто прычына згаленьня насельніцтва?“ вялікая частка апошняга, якую *дэмакраты* грэбліва назвалі электаратам, упэўнена й адкажа — *дэмакраты*. У палітычных дэбатах каля гарадзкіх пад'ездаў і на вясковых лаўках беларускі люд чыхвосьціць хвалёную заходнюю *дэмакратыю*, якая навязвае братом па славянскай крыві свае, прымітыўныя, як гамбургер, *дэмакратычныя* стандарты. А таксама корміць тутэйшага *дэмакрата*, адзінай работай якога — ладзіць пэрформансы каля Менскае опэры ці дыскрэдытаваць палітыку *дэмакратычна* абранага першага прэзыдэнта Беларусі ў якім-небудзь Страсбургу.

Чаму на постсавецкай прасторы так ня любяць *дэмакратаў*? Таму што апроч „прыхільніка *дэмакратыі*“ для савецкага чалавека *дэмакрат* быў

яшчэ „членам буржуазнай *дэмакратычнай* партыі“. У гэтым азначэнні тлумачальнага слоўніка слова „*дэмакратычнай*“ выразна саступае паводле экспрэсіі слову „буржуазнай“. Да таго ж першыя пазытыўныя *дэмакраты* хутка станавіліся злодзеямі — *дэмакрат* Гарбачоў разваліў краіну, Шушкевіч яму дапамагаў, а таксама будаваў лецішча *маладэмакратычным* шляхам — нібыта краў цывікі.

Цяпер сярод беларусаў ёсць *нацыянальныя дэмакраты*, *хрысьціянскія дэмакраты*, *сацыяльныя дэмакраты* і *лібэральныя дэмакраты*. Усе абсалютна розныя, але павязаныя адной мэтай — хутчэй гэтую *дэмакратыю* аднавіць.

Дэмбель

Рыгор Барадулін

Кепскі той салдат, што зь першага дня службы ў арміі пра *дэмбель* ня думае, бо ў бацькоў-камандзіраў адна задача — каб служба раем не здалася.

Дэмбель — гэта дэмабілізацыя, дзень, калі падпісваюць загад аб сканчэнні службы ў войску. Тыя, хто падлягаюць *дэмбелю*, адлічваюць кожны дзень, і паўсюль, дзе можна, і нажамі выражаюць, а цяпер і флямастэрамі пішуць, колькі засталася да *дэмбелю*.

Дэмбелянты — гэта „старыя“, а маладое папаўненьне — „салагі“. *Дэмбелянт* загадзя рыхтуецца да чаканага дня, мяняе ўсё на новае — ад рэменя да чаравікаў.

„Салагі“ паслугоўваюць „старым“. Любяць *дэмбелянты* розныя фантазіі — ляжыць *дэмбелянт*, прыкладам, на койцы, а „салагі“ марудна нясуць койку й ціха пагойдваюць, а іншыя махаюць над ім галінамі — гэта *дэмбелянт* плыве ў *дэмбель*.

Дэмбелянтаў звычайна ня дужа загружаюць працаю. Праўда, калі патрапіць у няласку, начальства можа *дэмбель* падпісаць 31 сьнежня ўвечары або 1 студзеня. Сьвяткуй тады навагоднюю ёлку зь мядзьведзем, калі ён яшчэ дзе ацалеў.

Слова *дэмбель* грэе салдата сподзевам.

Дэфіцыт

Сяргей Харэўскі

Колькі існуе цывілізацыя, гэтулькі ж існуе і *дэфіцыт*. Пра гэта сьведчыць і рымскае паходжаньне самога слова — брак, недахоп, нястача чаго-небудзь — прыкрыя, неадступныя спадарожнікі чалавечтва. Але ў лаціне яно гучыць як афіцыйнае паведамленьне: „*дэ-фі-цыт*“. Як непазьбежнасьць.

У савецкі час *дэфіцытам* магло стаць што заўгодна: ад кніг і чорнай ікры (чаму былі свае тлумачэнні) да невытлумачальнага *дэфіцыту* цукру ці гаспадарчага мыла. *Дэфіцытам* пачалі называць самі тавары, якіх бракавала. Гэтае слоўца было на вуснах у кожнага беларуса: „*выкінулі дэфіцыт*“, на прылаўку зьявіўся рэдкі тавар — „*знайшоў дэфіцыт*“, „*уханіў дэфіцыт*“, „*якіх бы дэфіцытаў да стала*“.

Каб разьмяркоўваць савецкія *дэфіцыты* пароўну, была і адмысловая фор-